

Les nostres paraules

Eugeni S. Reig,
Les nostres paraules,
Acadèmia Valenciana
de la Llengua,
València 2008.

Celebrem l'aparició del llibre *Les nostres paraules*, molt més manejable i assequible que *Valencià en perill d'extinció*, però amb la mateixa intenció de rescatar mots genuïns que es van perdent. S'hi recullen

paraules i expressions usades en la parla del País Valencià, que l'autor destaca i que, pel fet de ser molt locals i no gaire conegudes (sobretot pel jovent) hi ha el perill que siguin substituïdes per altres de castellanes. En comenta l'ús i la correcta grafia o l'origen. Cada mot o expressió va acompanyada d'una definició, d'uns exemples, d'una explicació de com s'ha de fer servir i d'una llista de sinònims en valencià, en llengua estàndard i en castellà. Val a dir que Eugeni S. Reig parla de llengua estàndard referint-se a les formes usades en la totalitat dels territoris de parla catalana, no solament de la part valenciana.

Així podríem esmentar molts mots i expressions molt bonics i gens coneguts al Principat: *borra de melva*, *de colp i barrada*, *ert com un granísol*, *tindre borrun-tades de llimonada*, *tindre la castanya torta...* Cal tenir en compte, però, que els mots que esmentem no sempre són exclusius dels parlars valencians. Mots o expressions com ara *aixarop de gaiato*, *aixina o aixana*, *anar del bracet*, *com un cabàs*, *creu i ratlla!*, *dur el rem de la casa*, *fer-se*

el desmenjat, *jo et flic!*, *més content que un gos amb un os*, *taulada...* també els trobem en alguns indrets del Principat, cosa que demostra la gran proximitat entre tots els parlars catalans. De fet, si en unes contrades s'empra un mot i en una altra no, molt sovint és perquè en alguns llocs s'ha deixat d'usar, i no pas perquè sigui una innovació pròpia d'una zona. Així, per exemple, el verb *eixir*, que tan propi sembla de les contrades valencianes, també s'utilitzava al Principat (tal com diu Joan Coromines), de manera que encara ara (cada cop menys) fem servir el mot *eixida* referint-nos al pati exterior d'una casa.

Tot i ser un recull esplèndid per a totes les persones apassionades pel lèxic, el llibre a vegades és una mica una barreja-barreja de coses molt diferents, que potser caldria separar en diversos apartats o en volums diferents, ja que l'autor sovint esmenta una paraula només per discutir-ne l'ortografia o l'origen (no perquè sigui pròpia del valencià), o per assenyalar un refrany, poema o cançó en què surt (el llenguatge de les cançons infantils mereixe-

ria un estudi a part, per la gran riquesa de variants que presenten). També hi trobem a faltar citacions del *Diccionari català-valencià-balear*, on algunes de les paraules recollides ja consten. En l'ordenació alfabètica no es té en compte la paraula que forma el nucli semàntic del sintagma, sinó que es fa pel primer mot que conté, encara que sigui una preposició. Això fa que en algun cas sigui difícil de trobar algunes locucions, si no sabem la forma exacta com són entrades: *a la bestreta / de bestreta*, *a resultes de / de resultes de*. Aquest problema seria ben senzill de resoldre per mitjà d'un índex alfabètic de les paraules i expressions comentades. Tant de bo que en una segona edició s'hi pugui incloure.

Amb tot, és un llibre molt interessant, amb propostes originals (com el mot *telefonet* en lloc de *mòbil*) i la possibilitat d'aprendre molts aspectes de la cultura popular del País Valencià, com la recepta que ens permetrà de cuinar unes bones *nyofles*. ♦

DAVID CASELLAS

Petit atlas lingüístic del domini català

JOAN VENY,
Petit atlas lingüístic del domini català. Volum 1,
Institut d'Estudis Catalans,
Barcelona 2007.

Tots els qui hem estudiat filologia catalana en els darrers trenta anys som deutors –d'una manera o altra– de l'immens i savi treball del doctor Joan Veny, catedràtic de la Universitat de Barcelona i

membre de l'Institut d'Estudis Catalans. El darrer llibre que acaba de publicar és el més bonic de tots: aquest *Petit atlas lingüístic del domini català* és una veritable perla en la història de la filologia catalana. Consta d'un conjunt de mapes en colors que reflecteixen la distribució sobre el mapa del domini lingüístic català de diversos fenòmens de llengua, que permeten que les persones que els llegeixin adquireixin una gran quantitat d'informacions lingüístiques d'enorme interès. Els mapes són tan ben dissenyats que conviden a endinsar-nos en el fantàstic món dels parlars catalans.

El professor Veny explica: «El meu propòsit és de presentar el *Petit Atlas Lingüístic del Domini Català* com un atlas amb mapes de síntesi, enriquit amb comentaris lingüístics, sense aprofundiments d'alta filologia, però bastit sobre una base de rigor científic, de consulta còmoda, destinat a universitaris, alumnes de batxillerat i dilectants de la llengua» (p. 8).

En la meua època de col·laborador de Joan Coromines com a secretari i redactor de l'*Onomasticon Cataloniae* treba-

llava envoltat dels grans patracols de l'*Atlas Linguistique de la France* de Jules Gilliéron (1902-1910) i de l'*Atlante italo-svizzero* de J. Jud i K. Jaberg (1928-1940). Obres immenses d'erudició que ningú no sabia on ficar, de la nosa que feien. Joan Veny, amb un finíssim sentit pedagògic, ha convertit els grans volums de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català* (que publiquen Lídia Pons i ell mateix) en aquest útil i agradable *Petit atlas*, primer volum dels nou que hom preveu de publicar.

El llibre té una estructura virtuosa. Comença amb una breu introducció, que explica el context europeu dels atlas lingüístics en la història de la lingüística romànica; tot seguit presenta les convencions gràfiques (signes fonètics i abreviatures) emprades; després ve la relació dels 190 punts d'enquesta de tot el domini lingüístic, des de Salses (1) fins a Guardamar (190). La secció «Mapes» comença amb una representació dels punts d'enquesta; tot seguit vénen unes pàgines de síntesi perfecta sobre la classificació dialectal de la llengua catalana i diversos mapes sobre la divisió comarcal, dialectal, eclesi-

àstica i política del domini lingüístic català. La secció de «Mapes lingüístics» consta de 104 mapes distribuïts en els apartats següents: a) Comparatius: català enfront de castellà, aragonès i occità (mapa 1); b) Fonètica (vocalisme i consonantisme) (mapes 2 al 35); c) Fonosintaxi (mapes 36-37); d) Morfologia (mapa 38); e) Lèxic: el cos humà; malalties (mapes 39-104).

Els breus comentaris del professor Veny sobre els diversos mapes són una mostra de saviesa i pedagogia en alt grau: s'hi aprèn dialectologia, gramàtica històrica, etimologia i sociolingüística. Per donar-ne un sol exemple, el *Petit atlas* ens permet de descobrir (mapa 72) que la llengua parlada no posseïa mots per al concepte de 'dit índex'; les enquestes lingüístiques sols van rebre respostes perifràstiques *dit de senyalar*, *dit del costat del dit gros*, etc. La llengua estàndard, l'escola i els mitjans de comunicació són fonamentals perquè una llengua pugui ser «indefinidament apta», com li agradava de dir a Fabra. Aquest *Petit atlas* del professor Joan Veny és un tresor de saviesa lingüística. ♦

JOAN FERRER